

Dinasztia születik

Az Anjou-ház és a szent királyok nemzetségének kapcsolata

I. Anjou Károly (1288–1342) királyunk 1320 nyarán lengyel földről hozta negyedik feleségét udvarába, Łokietek Ulászlónak IV. Béla unokájától, Hedvig kalisi hercegnőtől született Erzsébet (1305–1380) leánya személyében, aki nála 17 évvel volt fiatalabb. Külön érdekesség, hogy nemcsak Erzsébet, hanem Károly ereiben egyaránt Árpád-házi vér csörgedezett. Hogyan volt ez lehetséges? Első Anjou uralkodónk nagynyja Mária királyné (1257–1323) – olaszul Maria d’Ungheria – Árpád-házi magyar hercegnő, nápolyi királyné, V. István magyar király és Kun Erzsébet leánya; 1270-től Sánta Károly Anjou-herceg, később nápolyi király felesége. Ha pontosan számolunk, akkor megállapíthatjuk, hogy Łokietek Erzsébet és Károly között így negyedfokú rokonság állt fent.

A középkori egyházjogban ez házassági akadálnak számított, ezért a frigyhez szükség volt a Szentszék jóváhagyására. XXII. János közölte a magyar királlyal: kérésére engedélyt ad, hogy Erzsébettel – noha negyedfokú rokonság áll fenn köztük – házasságra lépjen. A szentatyja a felmentésben hangsúlyozta, hogy az új házasságkötés a szövetséget segíti elő Károly és a szomszédos királyok, illetve fejedelmek között. De nemcsak ezért, hanem azért is volt fontos e házasság, mert bár ez volt az uralkodó negyedik házassága, a korábbiakból nem született törvényes trónörökös, az új királynétől tehát mindenki egy fiúgyermeket várt. Tény, hogy 1317 körül Károly már apa volt: egy Csepel-szigeti ágyasától született fia, Kálmán (1317–1375), akiből később győri püspök lett, de ő természetesen nem helyettesíthette a törvényes utódot. A sürgető utódlásra a király életkora is hatással lehetett, mivel Károly immár 30. életéve felé járt, ami a középkorban élt kornak számított.

Arája fogadására 1320. június második felében utazott el a király. Két nappal az esküvő előtt, július 4-én, Visegrádon járt, ahol ellenőrizte az új királyi palota munkálatait. Az esküvőt Budán tartották 1320. július 6-án. Az eseményt a Képes Krónika egyik miniatúrája is megörökítette. A koronát viselő Erzsébetet világi ruhába öltöztött, idősebb férfiak kísérik, míg I. Károly egy koronát nyújt át neki. Az ábrázolás jobb szélén két herold királyi címeres zászlókkal díszített hangszerekkel kürtöl.

Károlynak az Erzsébettel kötött házasságából született gyermekeiről a magyar krónika az alábbiakat írja: „az Úr 1321. évében [született] a király Károly nevű fia, de a gyermek még születése évében meghalt, és Székesfehérvárott temették el. Az Úr 1324. évében, október 1-jén e királynétől nemzette a király László nevű fiát (...) Az Úr 1326. évében, március 5-én született a király azon fia, akit örömeiben rokona, a szent hitvalló nevén Lajosnak nevezett (...) Ez évben [1327-ben] Szent András apostol napján (november 30-án) fia született, akit Andrásnak nevezett. Az Úr 1329. évében meghalt László fia, és Fehérvárott adják át a föld ölének (...) Az Úr 1332. évében, Szent István király napján (augusztus 20-án) a királynak fia lett, akit Istvánnak nevezett.” A krónika szerint öt fiúgyermek született, így a fiatal királyné teljesítette a király – és egyben a kor – elvárásait. A gyermekek neve egyértelműen az udvar dinasztikus szentkultuszával magyarázható: László és István az Árpád-házra utalt, míg Lajos Károly nagybátyjáról, az 1317-ben szentté avatott toulouse-i püspökről kapta a nevét.

A Képes Krónika színpompás illusztrációi között több miniatúrán is találkozunk Erzsébettel, mint családanyával. Az egyik képen Nagy Lajos (1326–1382) születése látható: az előtérben alacsony ágyon fekvő koronás királyné karját kitarja újszülöttje felé, akit egy nő nyújt oda. Fontos megemlíteni, hogy a krónika Erzsébeten kívül egyedül Gizellát ábrázolta gyerekszülés közben, ahol Szent István vértanú adja át a gyermek sorsát megpecsételő koronát. Könnyű felismerni a szerző szándékát: Erzsébet az Anjou-dinasztia szülőanyja lett, miként Gizella, aki az Árpádoknak adott életet.

Összefoglalásképpen elmondhatjuk, hogy a nemzeti szentek tisztelete ebben a korban érzékelhetően egyre nagyobb hangsúlyt kapott a királyi udvarok vallási reprezentációjában. Sajátos jelenség, hogy Magyarországon a szent királyok nemzetségét idegen, vagyis az Anjou-, majd a Luxemburg-dinasztia tűzte ki célul.

Balla János Sch. P.